

Fångvårdskongressen i Washington år 1910.

Den senaste internationella fångvårdskongressen sammanträdde i Washington den 2. sistlidna Oktober, sedan dessförinnan de officiella delegerade på inbjudan och bekostnad af Nordamerikas Förenta stater företagit en rundresa genom delar af landet för att studera fångvårdsanstalter och andra sociala inrättningar därstädes.

Hvilken betydelse förhandlingarna vid själfva kongressen må ägt, har dock denna rundresa varit af än större intresse, då därunder tillfälle erbjudits att erhålla en ganska mångsidig inblick i amerikanska förhållanden och åskådningssätt inom de områden, som särskildt utgöra föremålet för fångvårdsmannens och kriminalistens studier. Förutsättningarna äro i det unga, af tradition oberoende Amerika helt andra än i de gamla europeiska kulturstaterna. Därför mötas öfverallt idéer, som icke kunnat uppväxa i eller lämpa sig för jordmånen på denna sidan Atlanten och som verka på oss främmande. De kunna möjligen vara ypperliga i sig själfva utan att låta sig inpassas i våra former. De kunna vara teoretiskt goda, utan att ens det amerikanska hemlandet mäktat omsätta dem i praktiken på ett tilfredsställande sätt.

Jag förutskickar denna erinran till förekommande af den möjliga missuppfattningen att då mina iakttagelser föranledt kritik, denna vore riktad mot den inre kärnan och andan af de amerikanska sociala sträfvandena i fråga

om brottslingarnas behandling. Dessa sträfvanden äro värda beundran och inge en säker förvissning, att när tiden fått medföra mognad, det unga landet skall kunna uppvisa ett genomfördt fångvårdssystem, som blir värdt att efterlikna.

Jag vill här lämna en kortfattad öfversikt öfver de nuvarande förhållandena, sådana de telt sig för min uppfattning, börjande från den brottsliga och vilsekomna ungdomen samt följande förbrytaren genom rannsakningshäktet till straffängelset eller förbättringsanstalten ut i den vilkorliga friheten.

I.

Anstalter för minderåriga förbrytare.

För ett antal år tillbaka öppnades i de Amerikanska storstäderna några behjärtade mäns ögon för det sorgliga faktum, att barn, små gossar och flickor, som gjort sig skyldiga till öfverträdelse af lag eller polisförordning, i likhet med vuxna förbrytare kunde häktas och sättas vid deras sida under afvaktan å domstolsförhandlingen samt vid denna förhandling ställas inför oförstående domare under samma former, som den mogne brottslingen. Man insåg, att ett annat lillvägagångssätt måste väljas i fråga om barnet och den unge; och så uppkommo de s. k. barn- och ungdoms-domstolarna. Lagar utfärdades mot de minderåriges intagande i de vanliga häktena och inställande inför de vanliga domstolsafdelingarna. Barnen skulle i afbidan på rättegångsförhandlingen förvaras i särskilda hem eller arrestrum, och särskilda domare skulle betros med handläggningen af deras mål. Öfverträdelserna skulle i regel icke följas af straff utan af uppfostringsåtgärder. Man må betänka, att i Förenta Staterna ett barn anses hafva uppnått straffbarhetsåldern redan vid 7 à 10 år!

Jag kommer att här nedan yttra mig om de amerikanska rannsakningsfängelsernas bedröfliga tillstånd. Att tänka sig minderåriga, små gossar och flickor af nyssnämnda ålder, för

obetydliga förseelser eller verkliga missgärningar inkastade i dessa häkten bland gamla förhårdade brottslingar i okontrollerad samvaro är något upprörande. Så har emellertid i Förenta staterna skett och sker ännu på de flesta håll. Endast i de jämförelsevis få städer, där barndomstolar införts, torde detta förfärliga förhållande hafva upphört, åtminstone i det väsendtliga.

Huruvida dessa domstolars inrättande och sättet för deras verksamhet må anses såsom den bästa utvägen till det ondas botande är emellertid enligt min åsikt tvifvelaktigt. För de länder, där den orättfärdigt tidiga straffbarhetsåldern bibehålles, är idén god under förutsättning, att den kunde på ett idealiskt sätt genomföras. Men hvad jag därom iakttog bibringade mig den uppfattningen, att man satte för stor tro till den ensamme domarens förmåga samt till de krafter, som hafva att verkställa den förberedande undersökningen och den efterföljande öfvervakningen. Domstolsdistrikten äro alldeles för stora, hela Brooklyn, hela New York. Domaren kan icke personligen känna de tilltalade barnens förhållanden eller hinna om dem förvärfva någon verklig uppfattning, grundad å egna iakttagelser. De aflönade hjälparne äro försvinnande få, de frivilliga biträdena räcka ej till. Förundersökningen, som utgör systemets grundval, synes i allmänhet ej tillräckligt tillgodesedd. Det hela tages för mycket »en masse«.

För barndomstolen ställas barnen för de minsta förseelser, för det de kastat sten på gatan om ej rent af kautschukbollar på trottoaren, för små ordningsstörande handlingar, som hos oss kanske skulle föranleda en skrapa i skolan. Det är dock teoretiskt sedt onekligen bättre för den lille att för dessa och andra »missgärningar« stå inför domaren i barndomstolen än bland de grofva brottslingarna inför den vanliga domstolen. Men är saken ordnad såsom i New York, är skillnaden icke stor. Där var barndomstolen inrymd i en lokal å nedra bottnen alldeles invid gatan, och de stora glasdörrarna stoda öppna,

så att den nyfikna menigheten obehindradt strömmade in såsom till en gratisföreläsning. Också var domsrummet alldeles öfverfyldt af folk, hvaribland upptäcktes olyckliga föräldrar med små gråtande barn, som afvaktade sin tur att föras upp inför skranket, inom hvilket domaren tronade, omgifven af sina biträden. Processen allöpte såsom en vanlig rannsaking. Åklagare och vittnen hördes, hvar efter föräldrarna inför barnen fingo sin ampra tillrättevissning, för det de ej bättre sett til sina små, samt förklarades ovärdiga att längre hafva dem i sin värd. När domens innebörd blef klar för barnen, började de högljudt skrika. Polismännen grepo dem på sina starka armar och buro ut de sparkande, likasom för lifvet kämpande småttingarna midt igenom folkmassan, som sålunda fick sitt begär efter en liten nerfretning tillfredsställd. I besöksboken, tydligen upplagd för att af beundrande främlingar förses med lofordande utropstecken, måste jag anteckna, huru motbjudande hela anordningen syntes.

I något förbättrad form tedde sig barndomsstolarna på andra håll, särskildt i Chicago och Indianapolis, där synnerligt lämpliga personer beklädts med uppdraget att vara de ungas domare.

Det måste dock ovilkorligen vara bättre att såsom hos oss alldeles undandraga barnen från rannsaking, domaren må för sitt kall vara hur lämpad och erfaren som helst. Det måste vara bättre att låta från den juridiska rättsförvaltningen skilda kommunala myndigheter, såsom våra barnavårdsnämnder, särskildt tillsatta för mindre distrikt och bestående af personer, bekanta med distriktets alla förhållanden, pröfva och afgöra barnavårdsfrågorna. Förundersökningen bör sålunda kunna blifva betydligt lättare och tillförlitligare, då i de flesta fall en eller annan af nämndens ledamöter redan på förhand känner barnet och dess föräldrar, dess lefnadsvilkor m. m. Det är ju i själfva verket ej fråga om ett straff, som skall fastställas genom ett domfällande, utan om en uppfostringsåtgärd. Den

minderårigas gärning är enligt skandinavisk uppfattning icke ett brott mot samhällets lagar utan ett kriterium på bristande uppfostran.

Vid kongressens förhandlingar förelåg bland annat frågan: »Böra unga förbrytare underkastas samma domstolsförfarande som vuxna? Om ej, på hvilka principer bör rättsförfarandet mot barn och ungdom grundas?»

Den sektion, som hade frågan till utredning, föreslog i sistnämnda afseende efter heta debatter såsom hufvudprincip: att domare, som hafva att döma unga förbrytare, böra i främsta rummet väljas med hänsyn till deras förutsättningar att förstå och sympatisera med barn.

Då frågan förekom till behandling inför generalförsamlingen, framhöll undertecknad, kraftigt understödd af Norges ombud, Expeditionschefen Woxen, företrädet i den ordning, som införts i de skandinaviska länderna, der all domstolsförhandling vore utesluten i fråga om de minderåriga och endast uppfostrarsynpunkten gjorde sig gällande, samt påyrkade, att sektionens förslag, som uppställde de amerikanska barndomstolarna såsom mönster, icke måtte af kongressen gillas. Efter en längre debatt återförvisades frågan till sektionen, som efter en förmiddags ytterligare förhandlingar inkom med ett nytt förslag, hvori förutsättningen af en judiciell myndighet uteslutits och i stället valts ordalag, som mera öfverensstämde med barnavårdsnämndernas organisation, sålunda:

»De, som äro ombetrodda att handlägga mål rörande unga förbrytare, äfven själfva undersökningen, böra i främsta rummet väljas med hänsyn till deras förutsättningar att förstå barnen«. I slutet af resolutionen tillades:

»För de länder, där behandlingen af sådana mål tillhöra judiciell myndighet, bör gälla, att dessa mål aldrig må handläggas vid samma domstolssammanträde som mål angående vuxna förbrytare samt att sträfvandet bör vara att vid rannsakingen undvika ordstrider om barnet och hellre öfverlägga om hvad som kan lända till dess bästa«.

För att förstå sistnämnda passus torde tarivas en förklaring. Från franskt håll betonades vikten att icke från förhandlingarna inför domstol, där sådana såsom i Frankrike förekomme, utestänga allmänne åklagaren och försvarsadvokaten, men att för dem klargöra, hurusom deras gemensamma sträfvande borde gå ut på mått och steg för barnets lämpligaste behandling. Detta har man velat uttrycka i de något dimmiga ordalagen.

I samma resolutionsförslag framhölls angelägenheten af att »probation officers« anställdes för förundersökningar samt till öfvervakare och hjälp åt minderåriga, som ställdes under uppsikt, samt att man i möjligaste mån borde undvika att häkta de unga, hvilka i händelse af arrest »dock icke borde intagas i samma afdelningar af häktena (gemensamhetsfängelserne) som de vuxna«. Detta sista en anspråklös fordran, som dock i de amerikanska staterna torde välla mycken hufvudbry.

Sedan barnen undergått förhör, kunna de af barn-domstolen släppas fria och i så fall ställas under uppsikt af en probation officer, sändas till en uppfostringsanstalt eller direkt utackorderas, om föräldrarna finnas olämpliga att omhändertaga dem.

Om öfvervakningen kunde effektivt ordnas, vore helt visst domstolens åtgärd att därom förordna af stort gagn. Men enligt hvad öppet erkändes, möter i Amerika svårigheter att erhålla tillräckligt antal öfvervakare. Af det allmänna aflönas endast ett helt ringa antal, så t. ex. för millionorten Brooklyn allenast tre. De frivilliga krafterna måste hufvudsakligen väljas ur polismännens led och de aflönade »probation officers« medhinna ej annat än att mottaga och ordna rapporterna från de frivilliga. Hos oss torde vara allmänt erkändt, att i möjligaste mån polisen hör slå utom verksamheten såsom tillsyningsmän. Det samma har jag sett uttalas i amerikanska uppsatser.

Den unga, som dömes att intagas i uppfostringsanstalt, kan mestadels där vårdas allenast för en kortare

tid; 6 till 18 månader torde vara det vanliga. Man bör inse, att denna tid är allt för kort för att en verklig uppfostran därunder skall kunna bibringas; men tillströmningen af de unga är för stark och anstalterna för få för att längre tid skall kunna bestås en hvar. Dessutom framhålles från amerikanskt håll, hurusom den unga har större gagn af att öfverlämnas till enskildas vård. »Det är numera allmänt erkänt, att det omsorgsfullt valda fosterhemmet är den bästa ersättningen för det naturliga hemmet«. Så snart därför gossen eller flickan synes hafva vid anstalten nöjaktigt disciplinerats, så att säga grofhyflats, sändes han eller hon till en enskild familj, helst å landsbygden. En omfattanda verksamhet är organiserad för anskaffande af familjer, villiga att till vägledning mottaga de unga; och särskilda probation officers hafva att besöka de utackorderade för att tillse deras vård, uppmuntra fosterföräldrarna till kärleksfullt arbete etc.

Saken är ej främmande för våra förhållanden. Äfven hos oss anses utackorderingssystemet såsom det mest förmanliga, så vidt verkligen pålitliga, intresserade och i viss mån själfuppförande fosterföräldrar kunna finnas.

Jag måste medgifva, att äfven om ej dylika egenskaper i nöjaktig grad finnas hos fosterföräldrarna, barnen dock hos dem kunna vinna bättre vård än i åtskilliga af de amerikanska uppfostringsanstaltarna. Exempelvis vistades i en katolsk anstalt utanför New York på en gång omkring 2000 till uppfostran dömda barn, enligt hvad det syntes mellan 10 til 12 års åldern, visserligen delade i klasser och afdelningar men dock inom dessa allt för talrika för att få del af någon som helst individuell ledning.

En i sitt slag mönstergill uppfostringsanstalt å landet var däremot den stora, för 600 barn inrättade åkerbrukskolonien »Industry«, belägen i staten New Yorks nordligare del och afsedd för gossar om 8 till 16 års ålder. Här voro gossarna fördelade i grupper om högst 25, hvarje grupp boende för sig i en mindre farm, som förestods af

en landtbrukare och hans hustru. Kanske lågo farmerna väl nära hvarandra. Anordningarna voro eljest i sitt slag förträffliga, men kunna tyvärr på grund af de ofantliga kostnaderna knappast efterliknas i våra länder. Million-donationer hade möjliggjort anstaltens upprättande. Det kan ej heller förnekas, at hos oss mycken svårighet skulle möta att anskaffa lämpliga familjer att förestå de särskilda farmerna. En viss bildning, insikt om uppgiftens betydelse och särskilda uppfostraranlag måste förutsättas. Det är att hoppas, att tillgången på dylika ledare i Amerika är tillräckligt stor.

En säregen inrättning är den mångomtalade »barnrepubliken Freeville«, — »George-Junior-republic«, — där gossar och flickor mellan 14 och 18 år gamla sammanföras såsom medborgare i en fri stat med uppgift att själfva förtjäna sitt uppehälle. De hafva att välja öfverhet och domare; de kunna släpa den lilla öfverträdaren af de själfgjorda lagarna bojbeslagen inför den ungdomlige domaren, som äger makt att döma kamraten ända till ett års fängelse i anstaltens jail — en samling järnburar sammanförda i en särskild byggnad för gossar och en för flickor. Fångarna få dock, enligt hvad det uppgafs, slippa ut ur burarna under arbetsliden men måste där tillbringa dagar och nätter i öfrigt. Samtliga européer, hvilkas intryck jag erfor, funno inrättningen snarare äga et kuriositetsintresse än utgöra ett efterföljansvärdt mönster. De flesta ogillade såväl principen som dess genomförande. Enligt »Revue pénitentiaire et de droit pénal« uttalade den franske fångvårdschefen inför la Société générale des prisons efter hemkomsten om denna republik följande omdöme: »Anstalten har ett tilltalande utseende; men intrycket, hvarmed vi lämnade den, var emellertid, att om man försökte tillämpa samma principer i Frankrike, måste man vänta sig diametralt motsatta resultat emot hvad denna anstalts organisatörer hoppas.«

Såsom ett exempel på det amerikanska åskådnings-

sättets skiljaktighet från vårt kan anföras, hurusom vid en offentlig bankett denna barnrepublik af en talare framhölls såsom Amerikas främsta sevärdhet vid sidan af Niagaras fall.

II.

Häkten för personer, som stå under rannsaking eller dömts till korta frihetsstraff.

I tidskriften »The institution Quarterly« för sistlidna November förekommer på tal om kongressen följande:

»Frågan om behandlingen af smärre förbrytelser fanns ej på programmet. Men i privata samtal tvekade europeerna icke att med den största öppenhet och afsky fördöma det amerikanska systemet i hvad beträffar häktena på land och i stad för rannsakningsfångar och för dem som dömts på korta tider, county and municipal jails. Särskildt hänsyftades härvid på Chicagos jail och »the Tombs« i New York. Angående sistnämnda häkte yttrades af en engelsman, att om ett sådant existerade i London, skulle det af pöbeln raseras ända till grunden«.

Vid en bankett i »gyllene rummet« i Chicago erkände och i hälsningstalet stadens representant, hurusom den penitentiära kommissionens förutvarande ordförande, den numera aflidne Mr. Barrows, efter en studieresa genom Europa för honom uttalat, att han icke någonslädes funnit något liknande Chicagos jail, »om ej möjligen ett fängelse i Turkiet från tolfte århundradet«.

Redan år 1867 uttalade en lagkommitté i New York: »Det finnes icke någon källa till brott, som mera bidrager att mångdubbla antalet tjuftar och bedragare än våra jails«. Och dock står ännu allt på samma punkt.

Jailen äro i själfva verket af den beskaffenhet, att de fräta hela det amerikanska fängelsesystemet. Man har förbisett det viktigaste: att befria den stora mängden af dem, som ställas under rannsaking eller hafva att undergå kortare tids frihetsstraf, ifrån den både moraliskt för-

derfvande och för personligheten kränkande samvaron mellan skyldiga och oskyldiga, mellan utöfvarna af obetydliga lagöfverträdelser och svåra förbrytare, mellan första gången fallna och gamla vaneförbrytare.

Jailen äro byggda efter samma princip som öfriga fängelser. Sammanförda i ett stort block i flera våningar ligga de små cellerna i rader, så att den ena radens celler ligga med baksidorna mot den andras. Rundt omkring äfvensom genom blocket löpa galerier öppna från golf till tak och sins emellan förbundna med järntrappor. Cellerna upplysas genom sekundär dager, som från fönstren i byggnadens yttermurar insläppa ljuset genom cellernas af järnband flätade gallerdörrar, hvilka emellertid hafva alltför ringa öppningar mellan gallerbanden. I dessa celler, närmast liknande järnburar och mycket små — exempelvis i Sing-Sing utanför New York blott 7 fot i längd, 3 fot och 3 tum i bredd samt 6 fot och 7 tum i höjd — inrymmas ofta två eller flera fångar i hvarje. Fångarna sitta fullständigt sysslolösa. Vi hörde i New Yorks »Tombs« arma rannsakningsfångar utsträckta på cellernas bäddar formligen vråla af förtviflan öfver sin belägenhet. Längre eller kortare tider af dagen släppas jailens fångar ut i korridorerna eller de halfmörka utrymmena mellan cellraderna. Här gå eller sitta de tilsammans, alltid sysslolösa, om ej något handräckningsarbete lämnas dem. I Buffalo fann jag sålunda i ett dylikt rum, dock bättre upplyst genom takdager, omkring 140 män och gossar samspråkande med hvarandra, somliga redan dömda, andra under tilltal för svåra eller obetydliga brott, fräcka fysionomier vid sidan af barnsliga, nästan oskuldsfulla ansikten. Jag frågade: huru länge kan ni hållas här på detta vis? — Det svarades: »kanske sex månader«. Hur ofta få ni under den tiden hemta frisk luft på gården? »Aldrig«. Synnerligast under sommartiden, då domstolarna arbeta blott med halfva antalet afdelningar, draga merendels rannsakingarna lång tid.

I Chicago hade den svenske chief justice till undvikande häraf åstadkommit en snabbförhandling, så att därstädes de flesta brott blifva afdömda inom några få dagar.

Ombuden från de europeiska länder, där rannsakningsfängelserna sedan länge ordnats efter enrumssystemet, fufino nödvändigt framhålla den felaktiga ordning, i hvilken den amerikanska fängvårdsreformen bedrifvits. Mr. Ruggles-Brise från England, Mr. Gibbons från Irland, Mr. Dresselhuysen från Holland upptogo saken till behandling i skåltal och tidningsinterwiewer.

Vid kongressen förekom till behandling frågan om de principer, enligt hvilka det moderna reformfängelset borde anordnas. I samband med denna fråga väcktes af under-tecknad förslag om ett uttalande emot de amerikanska jailen; och beslöt kongressen i enlighet därmed, utan meningsskiljaktighet, uttala:

»Att i fråga om rannsakningsfångar och personer, dömda till korta straff, de skilda kategorierna böra hållas skilda från hvarandra, så vidt möjligt genom fångarnas förvaring i enrum.«

Efter denna antydan om beskaffenheten af Förenta Staternas jails, i hvilka 300.000 fångar årligen äro intagna, under det att hela fångantalet i landet uppgår til 400.000, vilja vi kasta en blick på de anstalter, hvori öfverskjutande antalet, således de omkring 100.000 förvaras.

III.

Stats- och reformfängelser.

Från jailen sändas de på längre tid dömda til Statsfängelserna eller, om de äro unga, i allmänhet ej öfver 30 år, och ej förut straffade åtminstone ej för egentliga brott, till Reformfängelserna. Dessa båda arter af straffanstalter skilja sig i yttre anordningar ej mycket från hvarandra. Begge äro de ofta försedda med präktiga byggnader, ståtliga salar

och fabrikslokaler. Samtliga äro anordnade för arbete i i gemensamhet. Cellbehandling förekommer icke. Visserligen inlogeras samtliga fångar i små nattceller af samma utscende som cellerna i jailen, — endast i ett Philadelphia fängelse, hvarom nedan vidare berättas, och några kvinnofängelser i rum med direkt dager —, men då förstnämnda celler till ej ringa del äro inrättade för två fångar med fasta britsar öfver hvarandra och i likhet med Philadelphia cellerna ofta få hysa tre fångar, synes afsikten med fångarnas förvarande i celler i stället för i större sofsalar snarare vara att vinna ökad trygghet mot rymning än att bespara dem samvaron med andra förbrytare, som kunna än värre förstöra deras moral. Naturligtvis förekommer äfven i Sverige såsom i andra länder, där cellstraff finnes infördt, att vid öfverfyllnad i fängelserna flera fångar måste sammanföras; men detta sker i så fall tillfälligtvis och efter urval bland fångpersonalen samt under erkännande af det beklagliga i förhållandet. I Amerika syntes man hittills ha stått oförstående i detta afscende.

Det verkar egendomligt att i det land, som frambringat det s. k. Philadelphiasystemet — enrumsbehandlingen — och Auburnsystemet — nattcellsystem i förening med tystnadsplikt — egentligen icke finna annat minne häraf än dessa sofceller, använda fullkomligt utan hänsyn till deras verkliga uppgift.

Förklaringen ligger dock nära tillhands. Jag hade tillfälle att besöka de gamla fängelserna såväl i Philadelphia som i Auburn.

I det förras »Western penitentiary« finnas ännu lämningar af cellsystemet, sådant det därstädes uppkom i slutet af 1700 talet. Man murade hvalf, i hvilka de olyckliga inneslötos, en och en. En liten springa i taket insläppte ljuset, en handsbred lucka kunde af bevakningen öppnas för insättande af födan. Aldrig fick den lefvande begrafne se en annan varelse, höra en röst, syssla med ett arbete. Först efter tre år släpptes han ut att ensam

hemta luft i en liten intill cellen inbyggd gård af ett par meters fyrkant. Han blef tokig eller dog, upplyste mig den nuvarande direktören, som dock naturligen endast hade en tradition att stöda sig på.

En del af dessa gamla celler finnas ännu kvar. Fler-talet hafva sammanslagits till större rum, där fångarna två eller tre tillsammans få tillbringa sina lediga stunder på så angenämt vis som möjligt, allt efter hvad som med-gifves af den grad eller klass, de tillhöra, målande tafflor, spelande sina instrument eller sysselsatta med beskådandet af de små guldfiskarna, hvilkas glasakvarier finnas in-murade i somliga af cellerna. Emellertid uppföras vid detta, det enda »cellfängelset« i Amerika, äfven nya celler; och härvid är man så bunden vid det i öfrigt öfvergifna gamla, att i stället för verkliga fönster anbringas allenast långa springor af något mer än handsbredd. Hvarför? Jo, för att ej fångarna skola kunna bege sig ut genom fönstren. »Vi ha så farliga fångar, många negrer«, säga tjänstemännen.

Det sorgliga resultatet af enrumssystemet, sådant det-samma i sin ursprungliga rigorösa form tillämpades i Phi-ladelphia, bragte detsamma inom Amerika i total miss-kredit. Man förstod ej att tillvarataga den goda idéen och omsätta den på ett praktiskt välsignelsebringande sätt. Tydligén är enrumssystemet i främsta rummet af vikt för rannsakningsfångarna och dem, som dömts på kortare tid. Innan man i Amerika fått upp ögonen för denna sanning och att cellsystemet kan tillämpas på ett modi-fieradt sätt, är det lätt begripligt, att man ej fattat be-tydelsen af enrumsstraffet.

I själfva Auburn iakttages hvarken fångarnas särskil-jande nattetid — ofta två i samma cell — eller tystnads-budet. Därom gäller hvad en talare sade i öfvannämnda Société générale des prisons:

»Af de vunna intrycken synes mig ett af de viktigaste vara, att Auburnsystemet icke längre existerer i Auburn;

och Auburn synes mig hafva delat samma öde, som de stjärnor, hvilkas ljus icke når oss, förr än de slocknat.

I Auburns likasom öfriga statsfängelser äro de yttre anordningarna i det hela liknande hvad som finnes vid alla andra stora gemensamhetsfängelser i Europa och anorstädes. Sysselsättningen består af genomfördt fabriksarbete vid maskinerna. Sedan en fånge upplärts i en detalj, skötandet af en maskin, som nystar garn eller flätar sängbottnar af ståltråd, borrar hål för skrufvar eller klyfver korgvide, får han därmed fortfara, så länge straffet varar eller »så länge han duger«, såsom en fängelsedirektör sade mig. Har han särskilda fallenheter, kan han få tillfälle använda dem, såsom händelsen var för en fånge i jailet utanför Chicago, hvilken två gånger dömts till hängning för mord, sista gången emedan han skurit upp en medmänniska såsom ett slaktkreatur. Denne man tjänstgjorde såsom anstaltens slaktare och hemställde nu till sin domare, som åtföljde mig, huruvida han icke för sitt förtjänstfulla arbete kunde benådas. Han hade samma morgon på en liten stund dödat, såsom han med förnöjelse uttryckte sig, tjugu kreatur.

Strafftiderna äro vid statsfängelserna i allmänhet långa, minst ett år upp till lifstiden. För lifstidsfångarna och dem som eljest hafva att i anstalten tillbringa de längsta tiderna, finnas lättnader i straffet medgifna. Det tillåtes dem att hålla sig med tidningar och tidskrifter etc. Nästan alla cellar äro försedda med gungstolar.

Då statsfängelserna mestadels äro öfverfyllda och bevakningen jämförelsevis fätalig — i New York en vakt på 14 fångar — är det själfklart att det tillämpade systemet, ifall där kan talas om »system«, icke visat sig kunna medföra goda resultat.

Arbetsstillgången, som i regel skall lämnas af statsförvaltningarna, är ej alltid tillräcklig. Tiden måste utfyllas på annat sätt, hvilket på flera håll medfört den åtminstone i visst mått fördelaktiga öfningen i militärexercis och gym-

nastik. Äfven förkommer i mindre skala jordbruksarbete, stenbrytning etc. Men bristen på arbete i förening med bruket att äfven i fängelserna iakttaga åtta timmars arbetsdag gör, att fångarna allmänt innestängas sysslösa i sina nattseller redan kl. $\frac{1}{2}$ 5 e. m., hvilket måste i längden verka både pinsamt och förstörande.

Visserligen tillämpas numera äfven för fångar i statsfängelserna obestämda domar och därmed sammanhängande »marksystem» och vilkorlig frigifning; men dessa anordningar hafva sin egentliga tillämpning i afseende å fångarna i de s. k. reformfängelserna, reformatories, hvilka upprättats i de flesta staterna.

Resultaten af den vanliga straffbehandlingen hade såsom redan anmärkts blifvit föga uppmuntrande. Där i fanns knappt något moment, som kunde väcka fångens ambition eller för honom underlätta en moralisk resning. Man fann, att åtminstone i fråga om den, hos hvilken bättringsmöjligheter kunde förutsättas, tillfälle borde beredas att under vistelsen i straffanstalten tillvarataga dessa möjligheter samt att, så snart den erforderliga bättringen ådagalagts, låta honom återinträda i det fria samhället för att där till en början stå under pröfvande uppsikt.

Sälunda uppkommo de »obestämda domarna», hvilka såsom känt innebära, att domstolen icke på förhand utmäter straffet annat än genom fastställande af ett minimum och möjligen ett maximum. Det beror sedermera af fångens inom straffanstalten ådagalagda uppförande och sinnesriktning, när han återfår friheten. För att inom en mångtalig fångbesättning, uppgående till 1000 å 1500 personer, kunna med någon rättvisa bedöma den enskilda individens tilldelas honom för flit, höfligt uppträdande, yrkesskicklighet o. s. v. belöningar eller marker, efter hvilkas intjänta antal fången flyttas till högre grad eller klass, tillsammans tre, för att slutligen af en för ändamålet fungerande styrelse föreslås till eller erhålla vilkorlig frigifning.

Inom anstalten lägges vinn om fångens uppfostran. Man gifver undervisning i vanliga skolämnen, i olika yrken, i teckning och målning. Man skänker en militärisk paradutbildning, låter fångarna gå med sablar, gevär och fanor vid klingande musik. De dömda förbrytarna uppträda såsom löjtnanter och kaptener i vackra uniformer, manskapet bär läderdamasker och kakidräkter. Det röstreckade stjärnbaneret hissas under öflig salut. Vi finna en kasern för unga värnpliktiga snarare än ett fängelse.

Sedd emot bakgrunden af de amerikanska fängelseförhållandena i öfrigt är denna öfverdrift åt det alltför efterlåttna fullt förklarlig. Det är dock ej några stora nyheter, som i detta system mötas. Det är allmänt erkända idéer, som enligt min mening på andra håll fått ett kånända sundare och med samhällets straffplikt mera öfverensstämmande genomförande utan att dock verka för ögat lika bestickande.

Huru länge har ej inom de på fängelseväsendets område framskridna staterna i Europa kanske med lika godt resultat behandlingen inriktats å fångarnas uppfostran och utbildning, under bevarande dock af ett verkligt straffmoment? Sedan huru många decennier har ej marksystemet användts för att kontrollera fångarnas uppförande och framsteg, och huru lång lid har ej förflutit, sedan det blef klart för den upplyste fångvårdsmannen, att detta system i själfva verket endast kunde verka i negativ riktning? Inställsamhet och gunstlingsskap har det framalstrat men icke en på individuel kännedom grundad uppfattning om fångens verkliga egenskaper. Sådan vinnes af de bestämmande ledarna vid anstalten endast genom personlig iakttagelse; och för att vinna sådan får ej fångpersonalen vara så mångtalig som i de väldiga amerikanska reformatorierna med en årlig fångomsättning såsom vid Elmira af mer än 1400 man och nästan lika högt antal per dag.

Den »obestämda domen« tillämpas hos oss i viss begränsning i fråga om unga förbrytare, som dömas till tvångsuppfostran, och hvad är den vilkorliga domen i själfva verket annat än en form för vilkorlig frigifning? Visserligen är önskligt, att den vilkorliga frigifningen kunde vinna större tillämpning än i Sverige är fallet. Men å andra sidan är det ej med hänsyn till den individuella friheten eftersträfvansvärdt att, såsom i Amerika, en administrativ myndighet utan juridisk sakkunskap mer eller mindre godtyckligt skall kunna bestämma om den till obestämdt straff dömda skall få återgå till friheten efter två år eller först efter tjugu. Från de vestra staterna framhölls af universitetsprofessorer, hurusom den obestämda domen i sina konsekvenser skulle göra alla strafflagar obehöfliga. Domstolen behöfde blott tillse, om en person gjort sig skyldig till en handling, värd att bestraffas, samt i så fall öfverlämna honom till straffmyndigheterna, som hade att med honom förfara efter hvad han visade sig behöfva.

En allvarlig detaljanmärkning mot undervisningen i de amerikanska reformatorierna måste ligga däri att till lärare hufvudsakligen användas fångar. Då den moraliska uppfostran dock är viktigare än den rent bokliga, frågas med skäl om en lärare, dömd kanhända för värre brott än lärjungen, skall kunna hos denne senare vinna den aktning, utan hvilken en undervisning icke kan bära någon etisk frukt.

Törhända vill någon invända, att jag ej gör de amerikanska reformatorierna, dessa med oerhörda kostnader iscensatta fångvårdspalats, full rättvisa, då jag ej erkänner deras öfverlägsenhet i allt. Kanske går jag för långt, då jag påstår, att våra enkla inrättningar efter vissa ej allt för omfattande förändringar kunna blifva lika så goda om ej bättre »reformfångelser«. Men den, som vid sina besök i detta Elmira kan hålla hufvudet kallt inför all stäten och som kommer dit med förut förvärfvad erfarenhet i hithörande

frågor, har kanhända en öppnare blick än den oerfarne resenären, som i sina sociala reformdrömmar så lätt entusiasmeras af vackert ljudande program og ögat tilltalande uppvisningar

Emellertid har jag ett säkrare medel än mina egna intryck till frågans bedömande.

Förenta staterna sakna officiell fångvårdsstatistik, hvilket väl i sin mån vilseledt såväl amerikanerna själfva som deras beundrare. Nu har emellertid det stora Amerikanska fångvårdssällskapets ordförande Mr. Butler åstadkommit en statistisk utredning rörande reformatoriernas resultat samt framlagt detta inför Washingtonkongressen. Hvad lära oss dessa siffor?

Jag vill då först erinra, att i reformatorierna intagas i regel blott de, om hvilkas upprättelse förhoppingar kunna med större skäl hysas: de unga, ej förut för egentliga brott dömda. De som i anstalten förhålla sig väl och intjäna erforderliga marker, frigifvas efter det straffets minnimitid tilländalupit och ställas under tillsyn under högst ett år, efter utgången från Elmira under allenast 6 månader. Med allt skäl kunde väntas, att de sålunda på prof frigifna i regel iakttog ett godt uppförande under den korta prøfvotiden, då särskild tillsyn öfver dem öfvas och då de känna hvilken lång återstående strafftid väntar dem, i händelse de förbryta sig. Statistiken visar emellertid, att under den korta prøfvotiden i genomsnitt 25 procent bryta mot frigifningsvilkoren, hvilket nästan undantagslöst är det samma som att de åter begå brott. Siffrorna ådagalägga vidare, att af dem som sålunda återfalla, nära hälften aldrig anträffas utan gäcka lagen. För att precisera siffrorna: I en af staterna hafva af 1346, som hittills brutit vilkoren, 766 återförts till anstalten men 580 undkommit; i en annan stat hafva af 1556, som öfverträdt frigifningsvilkoren, 787 häktats men 769 försvunnit. Man frågar sig hvad värde öfvervakningen under sådana förhållanden kan äga och hvad återhållande verkan innebäres i det tomma hotel att

straffet, som vid frigifningen återstod, skall vid förnyadt brott fortsättas?

Af dem, som vilkorligen lösgifvas från Elmira, detta Amerikas främsta reformatory, hafva enligt superintendensens beräkningar dock 24 procent återfallit under den korta pröfvotiden af sex månader.

Till jämförelse kan nämnas att af dem som i Sverige första gången dömts till straffarbete eller fängelse — således ungefär samma kategorier, som intagas i de amerikanska reformatorierna, — i brott återfalla under hela deras återstående lif omkring 25 procent af männen och 15 procent af kvinnorna, och detta ehuru de icke stå under någon särskild tillsyn eller under hotet af ett ej til fullo aftjänadt straff. Af de i Sverige vilkorligt frigifne — visserligen jämförelsesvis få till antalet — har ännu icke någon återfallit.

Beträffande de fångar, som icke åtnjuta förmånen af tillsyn efter frigifningen, återfalla enligt samma Mr. Butlers på uppgifter från statsfängelserna grundade uttalande »flertalet«. Återfallssiffran för samtliga till straffarbete eller enkelt fängelse dömda i Sverige håller sig vid omkring 33 procent. En förklaringsgrund till det dåliga resultatet i Förenta Staterna af den vilkorliga frigifningen kan bland annat finnas i den om bristande förståelse vittnande bestämmelsen, att då någon sålunda frigifves »på parole», skall kungörelse därom införas i ortstidningen på den plats, där den frigifne skall vistas — blott i särskildt ömmande fall må detta underlåtas. Följden blir naturligtvis, att den frigifne redan på förhand blir känd såsom en person, för hvilken man bör taga sig i akt — något som väl också är meningen med kungörandet.

Åtskilliga af de vid kongressen behandlade frågorna stodo i direkt samband med det i reformfängelserna tillämpade systemet.

Beträffande den obestämda domen uttalade kongressen, att sådan bör i främsta rummet användas för moraliskt eller psykiskt defekta och vidare såsom ett led i reformsystemet särskildt för unga förbrytare, hvilkas brott hufvudsakligen berott på omständigheter af individuell art. För den obestämda domens införande i ett land bör förutsättas: att den allmänna rättsuppfattningen angående brott och straff inom nämnda land icke står i strid med den nya principen; att en individuell behandling af brottslingen kan genomföras; att hvarje främmande inflytande utestänges från den myndighet, som har afgörande inflytande å frigifningen och att i denna myndighet finnas representanter för både juridik, fängvård och läkarevetenskap. Fastställande af maximitid för straffet bör äga rum allenast tillsvidare så länge det är nödvändigt på grund af det nya i principen och bristande erfarenhet.

En närmare granskning af detta svar visar, att det samma innebär en ganska skarp kritik af det amerikanska systemet, som föga bygger på individuella hänsyn och individuell fängvård. Särskildt vållade bestämmelsen att juridiskt element bör ingå i den öfver frigifningen bestämmande myndigheten mycket motstånd från Amerikanarnas sida.

I fråga om själfva reformfängelset gjordes ett uttalande, som framhöll vikten af fängarnas religiösa och moraliska uppfostran samt betonade fördelen af relativt långa straffliden hellre än flera upprepade korta. Behandlingen borde följas af vilkorlig frigifning under tillsyn för viss tid. Vidare betonades angelägenheten af särskilda slags anstalter för minderåriga förbrytare, som borde därstädes kvarhållas tillräckligt länge för att de tillgängliga uppfostringsmöjligheterna måtte fullt komma till sin rätt.

I fråga om den vilkorliga frigifningen fattade kongressen en resolution, hvori betonades, att alla slags fångar äfven tvångsarbetare borde kunna komma i åtnjutande däraf efter en viss minimitid samt att frigifningen icke

borde gifvas karaktären af benådning utan ske efter bestämda regler. Öfvervakningen borde anförtros åt särskilda tjänstemän, skyddsföreningar eller enskilda personer, som åtog sig att hjälpa den frigifne.

I denna fråga uppstod en het strid med Amerikanerna, som genom fångvårdsföreningens ordförande Mr. Butler ville genomdrifva en resolution till förmån för det amerikanska systemet att låta frigifningen inträda eller återkallas genom beslut af fängelserådet oberoende af både regering och domstolsmyndigheter. Resolutionen blef enligt Europeernas afgörande sådan, att regeringens kontroll förordades.

Innan jag slutar denna korta redogörelse för stats- och reformfängelserna samt därmed sammanhängande frågor, vill jag med några ord omnämna en procedur, som begynnadt följas i staten Indiana, möjligen äfven annorstädes. I nämnda stat finnes en lag, enligt hvilken den, som i ett eller annat hänseende anses »defekt«, hvilket tagit sig uttryck i brottslighet eller vissa sjukdomar, må underkastas operativt ingrepp »Vasectomy« för att göras steril, beröfvas förmågon af fortplantning. Vid Indiana reformatory i Indianapolis hafva ungefär 500 manliga fångar sålunda behandlats. Intill sistlidet är vidtogs åtgärden utan fångens medgifvande. Men som den nuvarande guvernören känt sig undrande, huruvida lagen kunde »öfverensstämma med författningen«, har han uttryckt sin önskan, att fångens medgifvande först bör inhämtas. När man vet, att fångarna hafva obestämd dom och tydligen icke utsläppas i förtid, om de ej tillmötesgå en uppmaning att underkasta sig behandlingen för att sålunda bespara staten en såsom mindrevärdig eller farlig ansedd uppsättning af nya generationer medborgare, har säkerligen denna frivillighet ett mycket tvifelaktigt värde.

Vi anmodades inställa oss i anstaltens sjukhus; och

efter lång väntan, hvarunder det utsedda offret förbereddes och bragtes i narkotisk sömn, kommo några sjukbärare inläggande med en kraftig man, som lades till rätta på operationsbordet. Assisterad af en rysk läkare, tillhörande vårt sällskap, företog nu den amerikanske doktorn operationen, hvilken tog rundlig tid och bestod i afskärande och förbindning af sädeskanalen. Enligt hvad han uppgaf medför operationen inga som helst andra förändringar i könslifvet än att befruktning är utesluten. Fysiken har visat sig blifva starkare och själsgifvorna snarare höjas än tvärtom. Doktorn beklagade mycket, att han icke fått tillfälle utöfva sin konst äfven å kvinnorna i närliggande fängelse. Visserligen vore operationen å dem något mer invecklad men likväl ofarlig.

På oss alla gjorde tillställningen ett obehagligt intryck, och själfva den assisterande ryssen var upprörd samt förklarade, att åtgärden borde förbjudas, emedan ingen som helst pålitlig utredning funnes, att brottsliga anlag ginge i arf. Det enda kunde vara, att epileptiker och idioter underkastades behandlingen.

Jag hörde uppgifvas, att utanför New York lär finnas en anstalt, där barn på föräldrarnas framställning på angifvet sätt göras sterila. Saken förefaller dock så ohygglig, att jag ej kan tro, att et sundt folk kan hafva i verkligheten beträddt denna själfmordets stig. Emellertid vill jag ej förtiga att vid en bankett en talare framhöll det omnämnda medlet såsom framtidens räddning undan allt ondt, såsom det högsta, hvartill de sociala reformerna kunde nå.

I vissa delar af Förenta staterna är ännu i bruk att utlega fångar till arbete hos enskilde. De sändas ut till farmare för att arbeta på sockerfälten eller till koldistrikten för att tjänstgöra i grufvorna.

Då naturligtvis arbetsgifvaren är intresserad af möjligast

största arbetsprestation och kontrollen synes vara mycket klen, urartar detta system, uppgifves det, till upprörande förtryck. Själf var jag icke i tillfälle att iakttaga systemets verkningar. Men vid kongressen framlades en skrift, benämnd »Amerikanska basiljer«. Håri skildrar författarinnan dels på grund af egna observationer och dels med ledning af tidningar samt inspektörernas rapporter de ohyggligheter, detta system medfört. Inga ordentliga anordningar finnas å arbetsplatserna för fångarnas inhysande. Män och kvinnor, hvita och negrer hållas tillsammans. Piskan är flitigt i bruk, doppad i vatten och rullad i sand för att skära bältre in i köttet. En domare från sydstaterna skrifver: »Pressen upprör oss med historier om Congolandets grymheter. Läsaren anar ej, att samma skändligheter och ännu värre bedrifvas midt i en civilisation, som skryter öfver sin humanitet och sin philantropi«. Inspektörerna anföra: »Ett stort antal fångar dödas årligen genom grymheter och barbarisk behandling utan att någon rapport om saken sker, utan att myndigheterna fästa någon uppmärksamhet därvid«.

Skriften slutar med denna vädjan: »Skall ej fångvårdskongressen fästa något afseende å dessa offer af människors omänsklighet mot människor!«

IV.

Kongressförhandlingar ang. speciella frågor.

Utom ofvan berörda frågor afhandlades vid kongressen en hel del spörsmål, som jag här vill i största korthet antyda.

Beträffande den vilkorliga domen uttalades, att det är svårt om ej omöjligt att få en inblick i dess verkningar utan anordnande af verksam öfvervakning. I hvarje land borde finnas en centralmyndighet, som hade att utöfva öfverinseendet å dem som äro ställda under prof.

De försök, som i vissa länder gjorts med lång tids

internering (i två à tre år) af alkoholistförbrytare vitsordades såsom framgångsrika. Någon speciell läkarebehandling syntes ej erforderlig, men lämplig läkare borde naturligtvis hafva inseende öfver hälsovården.

Frågan om beredande af arbetstillgång vid de små straffinrättningarna besvarades med ledning bland annat af inkomna rapporter från Sverige och Norge i nära anslutning till det svenska systemet sålunda:

Alla straffanstalter böra stå under ledning af en central myndighet. Alla personer, dömda till långa eller korta straff, intagna i stora eller små fängelser, böra användas i nyttigt arbete inom eller utom fängelset. I den mån lokala förhållanden medgifva, böra alla de, som undergå straff, sammanföras i anstalter nog stora att medgifva ett verksamt anordnande af arbetet. Där så icke låter sig göra, böra vid de små fängelserna särskilda arbetslag utväljas, lämpade efter de ekonomiska förutsättningarna på orten. Det är önskligt, att de stora anstalterna med väl ordnade handtverksarbeten må tjäna såsom yrkesskolor för de tjänstemän, som sedermera öfvertaga ledningen af de små fängelserna. Bland befattningshafvarna vid dessa små fängelser bör åtminstone finnas en, som är kompetent att leda industriellt arbete.

I fråga om lösdrifvares behandling upprepades alenast den vid kongressen år 1895 fattade resolution.

Öfverläggningarna rörande möjligheten att lätta bördan för fångens familj utmynnade i ett uttalande om önskvärdheten att fången finge någon inkomst af sitt arbete samt att lämplig del af inkomsten finge användas för familjen; men då praxis härutinnan vore synnerligt olika i skilda länder, framhölls såsom en fördel, om till nästa kongress närmare upplysningar härom kunde införskaffas för att läggas til grund för vidare diskussion i frågan.

I öfrigt tillåter jag mig hänvisa den intresserade till de utförliga referat, som förekomma i »Revue pénitentiaire« m. fl. tidskrifter.

Innan jag avslutar denna uppsats, vill jag tillåta mig att gifva ett uttryck af den stora tacksamhet, de europeiska gästerna äro skyldiga sina amerikanska värdar för det utomordentligt gästfria mottagande, som på andra sidan atlanten bereddes oss alla. Främst gäller detta kongressens ordförande, Professoren i socialogi vid Universitetet i Chicago C. R. Henderson samt den ekonomiske färdledaren Mr. Mills. Men äfven alla andra kongressens funktionärer och fängvårdsinrättningarnes direktörer och tjänstemän visade oss en vänlighet och ett tillmötesgående, som på allt möjligt sätt underlättade vår långa färd från New York öfver Auburn och Elmira, Freeville och Industry, Buffalo, Mansfield, Chicago, Joillet, Indianapolis, Louisville och Washington samt därifrån öfver Philadelphia åter till New York. Vid alla platser möttes vi af automobiler, som stodo till vårt fria förfogande, kommitteer på hvarje ort omhändertogo vår ledning, genom middagstal — alltid efter måltiden, många och långa — genom föredrag och brochurer bibringades vi en mångsidig undervisning i mycket, som rörde Amerikansk fängvård och social verksamhet i öfrigt.

I vår mån sökte vi i utbyte meddela våra älskvärda värdar någon kännedom om de europeiska förhållandena, hvilka vi funno vara i Amerika otroligt litet bekanta. Man utgick där ifrån att allt i den gamla världen vore af konservatism efterblifvet. Emellertid har kongressen medfört den verkan, att nu beslutats under närmaste år sända en stor fängvårdsdelegation — det säges ett fyrtiotal fängseldirektörer — under Professor Hendersons ledning till Europa för studium.

Våra Europeiska ögon hafva upptäckt ej få brister i den amerikanska fängvården. Helt säkert skall den amerikanska delegationen, som ser på våra förhållanden med andra ögon, hjälpa oss att i våra system upptäcka förefintliga fel och gifva oss mången god fingervisning.

Mr. Barrows uttalade på det förberedande mötet i

Lausanne 1907, att han önskat till Amerika inbjuda kongressen icke så mycket för att bereda Europeerne tillfälle att inhämta behöfliga nya idéer utan fast hellre för att gifva Amerikanarna tillfälle att få sina institutioner kritiskt granskade och att sålunda själfva lära något. Han önskade genom de europeiska besöket få det i Amerika ringa intresset för fångvårdsfrågor väckt.

Huruvida vi på det af Mr. Barrows önskade sättet utträttat något på andra sidan världshafvet, vet jag icke. Men däremot är visst, att vi själfva fått blicken vidgad i flera afseenden och att, oberoende af den kritik, många förhållanden framkallat, färden genom Förenta Staterna skänkt en synnerligt stor behållning.

Nästa fångvårdskongress äger rum i London år 1915.

Stockholm den 22. Mars 1911.

Viktor Almquist.